

Vrline v partnerskem odnosu

Sara Bensa¹, Karin Šket² in Polona Gradišek³

^{1,2}dodiplomski študentki Oddelka za psihologijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

³Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani

Povzetek

Z razcvetom pozitivne psihologije se je med psihologi raziskovalci povečalo zanimanje za raziskovanje pozitivnih vidikov človekove osebnosti. Vrline so v populaciji prepoznane kot zaželene lastnosti, saj so evolucijsko pomembne. V raziskavi smo želeli preveriti, ali obstajajo povezave med podobnostjo vrlin med partnerjema in lastnim zadovoljstvom z življenjem udeležencev ter primerjati razlike v povezanosti vrlin med dejanskimi in naključnimi pari. Vzorec študije je zajemal 44 heteroseksualnih parov odraslih oseb, starih med 18 in 57 let ($M_{\text{starosti}} = 24,73$ let, $SD_{\text{starosti}} = 8,08$), ki so individualno izpolnili vprašalnik vrlin VIA-120 in vprašalnik zadovoljstva z življenjem (SWLS). Skladno z rezultati predhodnih raziskav na različnih vzorcih tudi naši rezultati kažejo na pozitivno povezanost zadovoljstva z življenjem z vrlinami ljubezen, vnema, radovednost, upanje in hvaležnost, poleg teh pa so bile v naši raziskavi z zadovoljstvom z življenjem pomembno pozitivno povezane še duhovnost, vztrajnost in kritično mišljenje. Prav tako smo zaznali podobne razlike med spoloma kot raziskovalci v predhodnih raziskavah. Nadalje smo ugotovili, da so pari, ki so si bili bolj podobni v vrlinah poguma in ljubezni do učenja, poročali o višjem zadovoljstvu z življenjem. Pomembne razlike so bile v podobnosti vrlin med dejanskimi pari in naključno izbrani pari iz našega vzorca, kar pomeni, da so si partnerji v našem vzorcu bolj podobni v vrlinah duhovnost in vodenje kot naključno sestavljeni pari iz našega vzorca.

Glavne besede: vrline, zadovoljstvo z življenjem, partnerski odnos

Character strengths in romantic relationships

Abstract

Quite a large number of studies have focused on correlations between character strengths and satisfaction with life so far. Yet little in terms of character strengths and satisfaction with life has been researched in connection to romantic relationships. In present study, 44 heterosexual couples ($M_{\text{age}} = 24,73$ years, $SD_{\text{age}} = 8,08$ years), filled in individually the VIA-120 survey, measuring character strengths, and the Satisfaction of Life Scale. The first aim of the study was to use the shorter version of the VIA-IS questionnaire (VIA-120) on the Slovenian sample. VIA-120 had never been used in Slovenian language or in general population sample before, which is why we intended to examine descriptive statistics and to test statistical characteristics of the questionnaire. Secondly, differences between men and women in the sample were researched. Finally, the study was to show the connection between satisfaction with life and couple's shared character strengths. Results have shown similar gender differences as were reported in previous studies. Also, correlation between character strengths and life satisfaction were similar as in previous studies: love, perseverance, zest, curiosity, hope, spirituality, gratitude and judgement showed the highest correlations. Romantic partners showed similarity in the next two character strengths: bravery and love of learning. Moreover, romantic partners were more similar to each other in the endorsement of only two specific character strengths (spirituality and leadership) than the randomly paired couples.

Keywords: character strengths, satisfaction with life, romantic relationship

²karins96@gmail.com

Uvod

Psihologija se je do preloma tisočletja osredotočala predvsem na način prepoznavanja in odpravljanja primanjkljajev oziroma pomanjkljivosti v duševnosti posameznikov (Peterson in Seligman, 2004). Pozitivna psihologija pa se v svojem raziskovanju osredotoča na različne pozitivne vidike duševnosti in preučuje koncepte, kot so optimizem, zadovoljstvo in ustvarjalnost (Ruch idr., 2010). Ta veja psihologije torej preučuje posameznike, ki nimajo večjih težav, in jih usmerja v smeri izpolnjujočega in polnega življenja, hkrati pa pomaga tudi tistim, ki imajo težave (Peterson in Seligman, 2004).

V raziskavi smo preučevali enega ključnih konceptov pozitivne psihologije, vrline, ki sta jih prva opredelila raziskovalca Peterson in Seligman (2004). Avtorja sta se osred-

točila na raziskovanje sestavnih delov dobrega značaja ter po zgledu mednarodnih medicinskih klasifikacij (duševnih) bolezni DSM ali ICD oblikovala klasifikacijo natančno opredeljenih in merljivih pozitivnih lastnosti. S pomočjo klasifikacije bi tako lahko opisali t.i. dober značaj oz. opredelili, kaj sestavlja dobro življenje, in vzpostavili besedišče, ki bi v strokovnih in laičnih krogih omogočalo komunikacijo o pozitivnih vidikih življenja.

Peterson in Seligman (2004) delita klasifikacijo vrlin na tri konceptualne stopnje: temeljne vrline, vrline in »situacijske teme« (izraze v slovenskem jeziku povzemamo po Gradišek, 2014). Končni seznam 24 vrlin sta avtorja oblikovala na podlagi dolgoletnega procesa, skozi katerega sta skupaj z različnimi sodelavci raziskovalci zbirala in izbirala izraze, ki opisujejo pozitivne vidike osebnosti. Pregledali so zgodovinske dokumente, literaturo iz različnih obdobj,

Tabela 1. Opisne statistike merjenih konstruktov

	spol	M	M	SD	Spl	SE	As	SE	Razlike med spoloma		
									t	p	
Ustvarjalnost	moški	3,76	skupaj	3,76	0,46	0,13	0,70	0,47	0,36	0,11	0,91
	ženske	3,75			0,67	-0,57	0,70	0,14	0,36		
Pogum	moški	3,69	skupaj	3,56	0,51	-0,32	0,70	0,16	0,36	2,11	0,04
	ženske	3,43			0,62	-0,22	0,70	-0,17	0,36		
Vztrajnost	moški	3,78	skupaj	3,75	0,61	0,18	0,70	-0,06	0,36	0,58	0,57
	ženske	3,71			0,57	-0,10	0,70	0,57	0,36		
Pristnost	moški	4,17	skupaj	4,28	0,37	0,35	0,70	-0,57	0,36	-2,89	0,01
	ženske	4,40			0,39	-0,53	0,70	-0,27	0,36		
Samokontrola	moški	3,15	skupaj	3,21	0,59	-0,36	0,70	-0,44	0,36	-0,92	0,36
	ženske	3,27			0,66	0,57	0,70	0,72	0,36		
Upanje	moški	3,73	skupaj	3,76	0,57	0,86	0,70	-0,50	0,36	-0,55	0,59
	ženske	3,80			0,52	0,17	0,70	0,20	0,36		
Duhovnost	moški	3,32	skupaj	3,53	0,79	0,28	0,70	0,41	0,36	-2,41	0,02
	ženske	3,73			0,79	0,66	0,70	-0,83	0,36		
Socialna inteligentnost	moški	3,42	skupaj	3,56	0,68	0,94	0,70	-0,70	0,36	-2,14	0,04
	ženske	3,70			0,55	0,49	0,70	-0,17	0,36		
Prijaznost	moški	4,02	skupaj	4,24	0,50	0,18	0,70	-0,49	0,36	-4,54	0,00
	ženske	4,46			0,41	-0,52	0,70	-0,48	0,36		
Ljubezan	moški	4,24	skupaj	4,41	0,56	0,60	0,70	-0,75	0,36	-3,54	0,00
	ženske	4,58			0,32	-1,11	0,70	-0,17	0,36		
Vodenje	moški	3,54	skupaj	3,68	0,55	-0,64	0,70	-0,23	0,36	-2,31	0,02
	ženske	3,81			0,54	-0,75	0,70	0,32	0,36		
Odpušcanje	moški	3,62	skupaj	3,72	0,70	0,04	0,70	-0,42	0,36	-1,41	0,16
	ženske	3,82			0,63	-0,05	0,70	-0,28	0,36		
Radovednost	moški	3,95	skupaj	3,98	0,60	-0,32	0,70	-0,26	0,36	-0,48	0,63
	ženske	4,01			0,64	0,77	0,70	-0,84	0,36		

besedila pesmi, popularni izreki ipd., ter se nato na podlagi desetih izbranih kriterijev odločili, ali posamezno lastnost uvrstijo v klasifikacijo ali ne (McGrath, 2015). Hierarhično najvišje je šest temeljnih vrlin: modrost in znanje, pogum, človečnost, pravičnost, zmernost in transcendentnost, ki jih sestavlja 24 vrlin. Modrost in znanje tako sestavljajo intelektualne vrline, ki nam pomagajo pri pridobivanju in uporabi znanja (vrline radovednost, ustvarjalnost, kritično mišljenje, ljubezen do učenja, perspektiva); vrline poguma pripomorejo k doseganju ciljev kljub oviram (vrline pogum, vztrajnost, pristnost, vnema); vrline človečnosti predstavljajo temelj skrbi za sočloveka (vrline ljubezen, prijaznost, socialna inteligentnost); vrline pravičnosti predstavljajo osnovo dobrega življenja v skupnosti (vrline poštenost, timsko delo, vodenje); vrline zmernosti nas varujejo pred pretiranostjo (vrline odpuščanje, skromnost, previdnost, samokontrola); vrline transcendentnosti pa osmišljajo posameznikovo življenje (vrline cenjenje lepote in odličnosti, hvaležnost, humor, upanje, duhovnost). Za

temeljne vrline avtorja Peterson in Seligman (2004) navajata, da so univerzalne v času in prostoru — pojavljale naj bi se skozi celotno človeško zgodovino v različnih kulturah, z evolucijske perspektive pa naj bi pomenile večjo možnost preživetja za posameznika.

Osrednji pojem klasifikacije predstavlja 24 vrlin, ki jih Peterson in Seligman (2004) opredeljujeta kot psihične sestavine oziroma procese in mehanizme, ki sestavljajo temeljne vrline. To pomeni, da se preko 24 vrlin izražajo posamezne temeljne vrline. V primerjavi s temeljnimi vrlinami, ki so abstraktne, so vrline konkretne pozitivne lastnosti, ki so merljive.

Na najnižjo točko v klasifikaciji vrlin Peterson in Seligman (2004) postavljata situacijske teme oz. okoliščine, ki pa v klasifikacijo niso uvrščene. Situacijske teme do neke mere opredeljujejo, ali se v določeni situaciji vrlina sploh lahko izrazi ter v kolikšni meri. Ista vrlina se lahko v različnih situacijah odraža različno (npr. v delovnem okolju drugače kot v družinskem); prav tako do razlik prihaja

Tabela 1. Opisne statistike merjenih konstruktov (nadaljevanje)

	spol	M	M	SD	Spl	SE	As	SE	Razlike med spoloma		
									t	p	
Ljubezen do učenja	moški	3,01	skupaj	3,33	0,67	0,19	0,70	0,26	0,36	-2,75	0,01
	ženske	3,42			0,72	-0,99	0,70	-0,08	0,36		
Vnema	moški	3,66	skupaj	3,65	0,55	0,02	0,70	0,19	0,36	0,15	0,89
	ženske	3,65			0,62	-0,27	0,70	0,30	0,36		
Humor	moški	3,73	skupaj	3,71	0,60	-0,51	0,70	0,00	0,36	0,21	0,84
	ženske	3,70			0,64	-0,66	0,70	-0,46	0,36		
Skromnost	moški	3,37	skupaj	3,47	0,70	-0,42	0,70	0,21	0,36	-1,37	0,17
	ženske	3,57			0,67	0,31	0,70	-0,25	0,36		
Poštenost	moški	3,79	skupaj	3,94	0,52	-0,37	0,70	-0,01	0,36	-2,88	0,01
	ženske	4,10			0,50	-0,50	0,70	-0,10	0,36		
Timsko delo	moški	3,84	skupaj	3,99	0,52	-0,47	0,70	0,06	0,36	-3,05	0,00
	ženske	4,15			0,42	-0,31	0,70	0,30	0,36		
Perspektiva	moški	3,68	skupaj	3,69	0,54	-0,03	0,70	0,44	0,36	-0,14	0,89
	ženske	3,70			0,71	0,40	0,70	-0,26	0,36		
Kritično mišljenje	moški	3,97	skupaj	4,03	0,42	0,39	0,70	-0,20	0,36	-1,21	0,23
	ženske	4,09			0,50	-0,51	0,70	-0,03	0,36		
Hvaležnost	moški	3,70	skupaj	3,95	0,55	1,36	0,70	-0,53	0,36	-4,08	0,00
	ženske	4,20			0,60	-0,19	0,70	-0,73	0,36		
Previdnost	moški	3,49	skupaj	3,63	0,58	0,10	0,70	-0,12	0,36	-2,23	0,03
	ženske	3,77			0,63	-0,79	0,70	0,14	0,36		
Cenjenje odličnosti	moški	3,70	skupaj	3,94	0,65	-0,14	0,70	-1,13	0,36	0,96	0,00
	ženske	4,19			0,67	1,83	0,70	-1,47	0,36		
SWLS	moški	25,3	skupaj	26,2	5,95	-0,29	0,70	-0,78	0,36	-0,71	0,47
	ženske	27,1			5,30	-0,38	0,70	-0,67	0,36		

glede na kulturo, socialne skupine, spol in ostale ključne družbene določnice.

Številni raziskovalci so ugotavljali, kako se vrline povezujejo z zadovoljstvom z življenjem. Ugotovitve kažejo, da višja izraženost vrlin upanje, vnema, hvaležnost, radovednost in ljubezen napoveduje višje rezultate na merah zadovoljstva z življenjem (Littman-Ovadia in Lavy, 2012; Proctor, Maltby in Linley, 2011; Park, Peterson in Seligman, 2004; Peterson in Park, 2006; Ruch idr., 2010). Heller, Watson in Llies (2004) so izvedli metaanalizo, v kateri so raziskovali povezanost splošnega zadovoljstva z življenjem z zadovoljstvom z zakonom in zaznali precej visoko povezavo med konstruktoma ($r = 0,51$). Tudi v študijah, izvedenih na slovenskem vzorcu učiteljev in bodočih učiteljev (Gradišek, 2012; 2014), sta bili vrlini upanje in vnema najmočnejša napovednika zadovoljstva z življenjem, pomembno pozitivno pa so se z njim povezovale še vrline ljubezen, hvaležnost in radovednost.

Skladno z opisanimi raziskavami so Park in sodelavci (2004) ugotovili, da so tako imenovane »vrline srca«, ki vključujejo upanje, vnemo, hvaležnost, ljubezen in radovednost, tiste vrline, ki so na splošno pogostejše povezane z višjim zadovoljstvom z življenjem, medtem ko so »vrline uma«, ki vključujejo cenjenje odličnosti, ustvarjalnost, kritično mišljenje in ljubezen do učenja, po navadi z zadovoljstvom z življenjem šibko povezane. Ferragut, Blanca in Ortiz-Tallo (2014) so ugotovili tudi razlike v vrlinah glede na spol, saj so ženske v splošnem dosegale višje rezultate.

Vse omenjene študije torej kažejo na višjo stopnjo zadovoljstva z življenjem, če so pri posamezniku bolj izražene določene vrline. Tudi v naši raziskavi smo zato predpostavljali podobne povezanosti med vrlinami in zadovoljstvom z življenjem, raziskavo pa smo želeli razširiti na področje partnerskih odnosov. Tako smo ugotavljali, ali so si partnerji med seboj podobni v izraženosti vrlin ter kako se morebitna podobnost (ali različnost) odraža v njihovem zadovoljstvu z življenjem. Raziskave namreč kažejo, da sta si partnerja med seboj bolj podobna v fizičnih lastnostih, kognitivnih sposobnostih, vrednotah in osebnostnih značilnostih, kot če bi izbrali dva naključna posameznika iz populacije (Caspi, Herbener in Ozer, 1992; Klohnen in Mendelsohn 1998), ter da je podobnost med partnerjema ključna tudi za zadovoljstvo s partnerskim odnosom na področjih zaznane lastne privlačnosti in zaznane partnerjeve privlačnosti, politične usmerjenosti, religije in vestnosti (Bleske-Rechek, Remiker in Baker, 2009) Na podlagi opisanih ugotovitev smo predvidevali, da se bo podobnost partnerjev kazala tudi v izraženosti vrlin in da bodo partnerji z bolj podobnimi vrlinami poročali o višjem zadovoljstvu z življenjem. Ugotavljali smo tudi, ali so si partnerji med seboj bolj podobni kot naključno oblikovani pari.

V slovenskem prostoru sta bili do sedaj izvedeni dve raziskavi na vzorcu učiteljev in bodočih učiteljev (Gradišek, 2012, 2014), v katerih je bil uporabljen vprašalnik vrlin z 240 postavkami. V pričujoči raziskavi smo na vzorcu splošne populacije odraslih, natančneje heterogenih parov, ki so v zvezi vsaj eno leto, uporabili krajši vprašalnik, ki obsega 120 postavk in preverili njegove merske karakteristike.

Metoda

Udeleženci

V raziskavo je bilo vključenih 44 heteroseksualnih parov udeležencev, starih med 18 in 57 let ($M = 24,73$ let, $SD = 8,08$), ki so v partnerski zvezi vsaj eno leto. Zveze vključenih parov so trajale med 1 in 38 let ($M = 4,61$ let). Udeleženci smo pridobivali po principu snežne kepe, predvsem preko socialnega omrežja Facebook.

Pripomočki

Vprašalnik vrlin (VIA-120)

Vprašalnik vrlin VIA-120 (Virtues in action – 120; Littman-Ovadia, 2015) je samoocenjevalni vprašalnik, ki pri posameznikih meri izraženost vrlin. Izhaja iz originalnega vprašalnika za merjenje vrlin VIA-IS (Peterson in Seligman, 2004), ki ga sestavlja 240 postavk, ki merijo 24 vrlin po klasifikaciji Petersona in Seligmana (2004). V naši raziskavi uporabljeni vprašalnik VIA-120 je preverjena krajša različica vprašalnika, v katero so uvrščene postavke z najboljšimi merskimi karakteristikami izvirnega pripomočka (po 5 postavk za vsako od 24 vrlin). Avtorji poročajo o ustrezni povprečni zanesljivosti lestvic $\alpha = 0,79$ (VIA Institute on Character, 2018). Posameznik na 5-stopenjski lestvici oceni, v kolikšni meri posamezna trditev (npr. »Vedno držim svoje obljube«, »Ne zamerim hitro«, »Sem zelo disciplinirana oseba«) velja zanj (1 – sploh ne velja zame, 5 – popolnoma velja zame). Rezultate na lestvicah se za posamezne vrline sešteje in izračuna povprečje.

Vprašalnik VIA-IS je v slovenščino prevedla P. Gradišek (2012, 2014), krajši vprašalnik VIA-120 pa smo pridobili na VIA inštitutu (VIA Institute on Character), ki skrbi za distribucijo vprašalnikov, tudi slovenske različice.

Merske karakteristike slovenske različice vprašalnika VIA-120, izračunane na vzorcu pričujoče raziskave, so ustrezne: Cronbachov koeficient notranje skladnosti se giblje med vrednostma $\alpha_{\min} = 0,61$ in $\alpha_{\max} = 0,85$. Najvišje vrednosti koeficienta zanesljivosti so opazne pri vrlinah duhovnost, hvaležnost in vztrajnost. Povprečna vrednost koeficienta zanesljivosti preko vseh vrlin znaša $\alpha = 0,74$.

Lestvica zadovoljstva z življenjem (SWLS)

Lestvica zadovoljstva z življenjem (Satisfaction with Life Scale, SWLS; Diener, Emmons, Larsen in Griffin, 1985) je samoocenjevalna lestvica zadovoljstva z življenjem, sestavljena iz petih postavk. Postavke, ki jih vprašalnik vsebuje, so: »V večini pogledov je moje življenje blizu idealnemu«, »Moje življenjske razmere so izvrstne«, »Zadovoljen sem s svojim življenjem«, »Do sedaj sem dobil in dosegel vse, kar sem si v življenju želel« in »Če bi še enkrat živel, ne bi hotel skoraj ničesar spremeniti«. Posameznik ocenjuje svojo splošno zadovoljnost z življenjem na 7-stopenjski Likertovi lestvici, med 1 – sploh ne drži in 7 – popolnoma drži. Vsota ocen vseh postavk predstavlja splošno oceno

zadovoljstva z življenjem. Psihometrične lastnosti instrumenta so bile na različnih vzorcih primerne (Park idr., 2004; Diener idr., 1985).

Postopek

Udeleženci so oba vprašalnika izpolnjevali prek spleta. Partnerja sta si na začetku izpolnjevanja sama določila skupno šifro, na podlagi katerega smo lahko združili pare. V začetnem navodilu je bilo poudarjeno, da naj udeleženci vprašalnika izpolnjujejo ločeno. V analizo smo vključili le tiste udeležence, za katere smo pridobili odgovore obeh partnerjev. V postopkih urejanja in analiziranja podatkov smo uporabljali programska paketa MS Excel in SPSS.

Analiza podatkov

Poleg preverjanja merskih karakteristik uporabljenih vprašalnikov, analize opisnih statistik ter korelacij med uporabljenimi merami, smo za preverjanje postavljenih hipotez oblikovali tudi novo spremenljivko – različnost med partnerjema. Opredelili smo jo kot absolutno vrednost razlike med partnerjema pri posameznih vrlinah: višja kot vrednost pri tej spremenljivki, večja je razlika med partnerjema.

Prav tako smo za potrebe statistične analize iz skupine udeležencev ustvarili naključne pare. Ker so se pojavile razlike med rezultati moških in žensk in ker so bili tudi v našem vzorcu vsi udeleženci heteroseksualni, smo naključno ustvarili pare moški–ženska. S pomočjo programskega paketa MS Excel smo udeležence razdelili po spolu in s funkcijo =RAND vsakemu udeležencu pripisali naključno številko. Ločeno smo ženske in moške nato razvrstili glede na pripisano število in tako dobili naključne pare.

Rezultati

Z začetno analizo podatkov smo pridobili osnovne informacije o rezultatih na našem vzorcu.

Iz tabele 1 je razvidno, da so v vzorcu najvišje izražene vrline ljubezen, pristnost in prijaznost ter najnižje duhovnost, skromnost in samokontrola. Povprečni rezultati na vprašalniku vrlin se gibajo med vrednostmi 3 in 5; najbolj razpršeni so odgovori pri vrlini duhovnost, najmanj pri vrlini pristnost. Preverili smo koeficiente asimetričnosti in sploščenosti; pri sploščenosti kritično mero presega le porazdelitev pri vrlini cenjenje odličnosti pri ženskah, pri asimetričnosti pa kritično mero presega več porazdelitev pri različnih vrlinah (samokontrola, duhovnost, radovednost, hvaležnost in cenjenje odličnosti pri ženskah in ljubezen, cenjenje odličnosti pri moških) in rezultat pri vprašalniku zadovoljstva z življenjem pri moških. Nekatere izmed porazdelitev tako odstopajo od normalne porazdelitve.

Zanimale so nas razlike med moškimi in ženskami, zato smo pri $\alpha = 95\%$ izvedli t-test za neponovljene meritve. Statistično značilne so razlike med spoloma pri vrlinah duhovnost, socialna inteligentnost, prijaznost, ljubezen, pristnost, vodenje, ljubezen do učenja, poštenost, timsko

abela 2. Povezanost med vrlinami in zadovoljstvom z življenjem

VIA	SWLS
Ljubezen	0,41**
Vztrajnost	0,41**
Vnema	0,35**
Radovednost	0,29**
Upanje	0,29**
Duhovnost	0,27*
Hvaležnost	0,24*
Kritično mišljenje	0,21*
Timsko delo	0,19
Socialna inteligentnost	0,18
Prijaznost	0,16
Ljubezen do učenja	0,16
Ustvarjalnost	0,15
Odpušcanje	0,11
Pristnost	0,10
Cenjenje odličnosti	0,10
Samokontrola	0,10
Vodenje	0,10
Pogum	0,10
Skromnost	0,08
Poštenost	0,07
Perspektiva	0,06
Humor	0,04
Previdnost	0,01

Opombe: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

delo, hvaležnost, previdnost ter cenjenje odličnosti, pri katerih so se ženske ocenjevale statistično značilno višje kot moški. Moški pa so se statistično značilno višje ocenili le pri vrlini pogum. Rezultati vprašalnika zadovoljstva z življenjem ne kažejo na statistično značilne razlike med moškimi in ženskami.

Pri ugotavljanju povezanost med vrlinami in zadovoljstvom z življenjem smo, zaradi nenormalne porazdelitve nekaterih vrlin, uporabili Spearmanov koeficient korelacije. Iz tabele 2 je moč razbrati, da je osem vrlin statistično značilno povezanih z zadovoljstvom z življenjem: ljubezen, vztrajnost, vnema, radovednost, upanje, duhovnost, hvaležnost in kritično mišljenje.

Za mero različnosti vrlin med partnerjema smo izbrali absolutno razliko vrednosti obeh partnerjev na določeni vrlini. S Spearmanovo korelacijo smo nadalje preučevali povezave med mero različnosti v vrlinah med partnerjema in vrednostjo na vprašalniku zadovoljstva z življenjem. Rezultati kažejo na dve pomembni korelaciji med mero različnosti vrlin med partnerjema in zadovoljstvom z živ-

Tabela 3. Povezave med razlikami med partnerjema pri posameznih vrlinah in zadovoljstvom z življenjem

Razlike v izraženosti vrlin	SWLS
Ljubezen do učenja	-0,25*
Pogum	-0,24*
Samokontrola	-0,16
Kritično mišljenje	-0,16
Vnema	-0,16
Duhovnost	-0,14
Perspektiva	-0,12
Upanje	-0,09
Humor	-0,09
Cenjenje odličnosti	-0,08
Hvaležnost	-0,08
Odpuščanje	-0,06
Vodenje	-0,06
Radovednost	-0,05
Socialna inteligentnost	-0,04
Prijaznost	-0,04
Vztrajnost	-0,04
Ustvarjalnost	0,01
Pristnost	0,02
Ljubezen	0,05
Previdnost	0,06
Skromnost	0,08
Poštenost	0,09
Timsko delo	0,09

Opomba: * $p < 0,05$

jenjem, in sicer pri vrlinah pogum in ljubezen do učenja, ki sta razvidni iz tabele 3. Nižja stopnja različnosti partnerjev (oz. večja podobnost) pri vrlinah pogum in ljubezen do učenja se tako v našem vzorcu povezuje z višjim zadovoljstvom z življenjem.

Rezultati kažejo tudi na statistično značilnost razlik med merami različnosti (absolutno razliko med surovimi vrednostmi na lestvicah posameznih vrlin) naključnih in dejanskih parov. Statistično značilni ($p < 0,05$) razliki sta opazni pri vrlinah duhovnost in vodenje. Iz tega lahko sklepamo, da so si dejanski pari v našem vzorcu bolj podobni v izraženosti vrlin duhovnosti in vodenja kot pa naključni pari.

Razprava

V raziskavi smo ugotavljali, kako se vrline povezujejo z zadovoljstvom z življenjem na vzorcu splošne populacije odraslih ter podrobneje analizirali vrline v heteroseksualnih parih. Ugotavljali smo, kako podobni oz. različni so v

Tabela 4. Razlike med partnerjema v dejanskih in naključnih parih po posameznih vrlinah

Vrлина	Dejanski pari		Naključni pari		
	M	SD	M	SD	p
Duhovnost	0,79	0,64	0,87	0,65	0,00
Vodenje	0,59	0,47	0,63	0,47	0,03
Ljubezen	0,51	0,48	0,54	0,47	0,06
Soc. inteligentnost	0,75	0,61	0,72	0,61	0,17
Pogum	0,67	0,50	0,65	0,50	0,22
Prijaznost	0,66	0,47	0,64	0,46	0,27
Previdnost	0,73	0,62	0,72	0,59	0,27
Upanje	0,64	0,50	0,62	0,49	0,33
Odpuščanje	0,80	0,61	0,78	0,60	0,43
Radovednost	0,69	0,53	0,68	0,54	0,44
Cenjenje odličnosti	0,81	0,64	0,83	0,61	0,44
Ljubezen do učenja	0,92	0,66	0,89	0,63	0,47
Hvaležnost	0,75	0,54	0,76	0,54	0,51
Poštenost	0,61	0,51	0,62	0,50	0,55
Timsko delo	0,56	0,45	0,57	0,56	0,61
Samokontrola	0,71	0,60	0,70	0,58	0,66
Kritično mišljenje	0,54	0,46	0,53	0,43	0,69
Vnema	0,71	0,53	0,69	0,51	0,69
Humor	0,68	0,45	0,69	0,49	0,73
Perspektiva	0,72	0,45	0,72	0,54	0,76
Pristnost	0,46	0,38	0,46	0,37	0,85
Ustvarjalnost	0,63	0,41	0,64	0,44	0,91
Vztrajnost	0,63	0,46	0,64	0,49	0,95
Skromnost	0,80	0,58	0,79	0,57	0,98

Opomba: Prikazan p v tabeli je statistična pomembnost razlik med dejanskimi in naključnimi pari, pridobljena s t-testom.

izraženosti vrlin moški in ženske, ki so v partnerskem odnosu, ter ali so si dejanski pari bolj podobni kot naključno oblikovani pari. Poleg tega smo ugotavljali, kako se različenost v vrlinah med partnerjema povezuje z zadovoljstvom z življenjem. V raziskavi smo uporabili vprašalnik vrlin VIA-120, ki v slovenskem prostoru še ni bil uporabljen, ter vprašalnik SWLS.

V vzorcu so se z zadovoljstvom z življenjem pozitivno povezoval vrline ljubezen, vnema, radovednost, upanje in hvaležnost, o čemer poročajo tudi drugi raziskovalci (npr. Park idr., 2004; Ruch idr., 2010), poleg teh pa še duhovnost, vztrajnost in kritično mišljenje, ki za predhodne raziskave niso značilne. Na podlagi starosti udeležencev in načina vzorčenja (po metodi snežne kepe in preko družbenega omrežja Facebook) sklepamo, da smo v naš vzorec zajeli

predvsem študente. Predvidevamo, da so nepričakovani rezultati o povezanosti zadovoljstva z življenjem z dvema »vrlinama uma« (Park idr., 2004) — vztrajnostjo in kritičnim mišljenjem, ki se običajno ne povezujeata značilno z zadovoljstvom z življenjem —, pa tudi duhovnostjo, deloma odraz specifične našega vzorca. M. Zupančič (2011) ugotavlja, da se študentje zaradi študijskih obveznosti od ostalih vrstnikov na prehodu v odraslost razlikujejo v značilnostih, ki so povezane z vestnostjo: npr. vztrajnost, natančnost in usmerjenost k cilju. Hkrati pa se ti med študijem srečujejo z zelo raznolikimi idejami, ljudmi in vrednotami, kar lahko spodbudi premišljevanje o več vidikih določenega problema oz. pojava, kar lahko povežemo tudi s kritičnim mišljenjem in duhovnostjo. Ker so našete vrline za študente ene pomembnejših v njihovem trenutnem razvojnem obdobju, očitno pomembno prispevajo tudi k njihovem zadovoljstvu z življenjem.

V nadaljevanju smo analizirali razlike med spoloma v izraženosti vrlin. Ugotovili smo, da se moški in ženske statistično značilno razlikujejo v številnih vrlinah: ženske so dosegle višje rezultate pri duhovnosti, socialni inteligentnosti, prijaznosti, ljubezni, vodenju, pristnosti, ljubezni do učenja, poštenosti, timskem delu, hvaležnosti, previdnosti in cenjenju odličnosti, moški pa so dosegli višji rezultat le pri vrlini poguma. Naša ugotovitev se delno sklada z raziskavo Ferraguta idr. (2014), v kateri so ženske dosegale višje rezultate pri vseh vrlinah. V drugih raziskavah so raziskovalci poročali o manj razlikah med spoloma – predvsem pa o višji izraženosti prijaznosti in ljubezni pri ženskah (npr. Ruch idr., 2010, Littman-Ovadia in Lavy, 2012). Nekatere razlike med spoloma bi lahko razlagali iz evolucijskega vidika (npr. ljubezen in prijaznost žensk ter pogum moških v smislu skrbi za družino), morda gre pri opisanih razlikah za vpliv nekaterih spolnih stereotipov, mogoče pa je tudi, da so ženske iz vzorca nagnjene k podajanju višjih ocen pri ocenjevanju vrlin kot moški.

Ključni raziskovalni vprašanji naše raziskave sta bili, ali so si partnerji, ki so v resnem partnerskem odnosu, bolj podobni ali različni v izraženosti vrlin, ter kako se ta podobnost oz. različnost med partnerjema odraža v njunem zadovoljstvu z življenjem. Da bi ugotovili, ali so si partnerji med seboj v vrlinah bolj podobni kot naključni pari, smo preverjali, ali obstajajo razlike v izraženosti vrlin med pari v vzorcu v primerjavi z naključno določenimi pari. Predvidevali smo, da si bodo dejanski pari v izraženosti vrlin bolj podobni kot naključno ustvarjeni pari, saj raziskave kažejo, da si izbiramo partnerje, ki so nam bolj podobni (Caspi idr. 1992; Klohnen in Mendelsohn 1998). Naši rezultati so pokazali, da so si resnični pari v primerjavi z naključnimi bolj podobni le pri vrlinah duhovnost in vodenje. Eden pomembnih vidikov, ki pripomore k zadovoljstvu v partnerskem odnosu, je podobnost med partnerjema na področju religije (Bleske-Rechek idr., 2009), s čimer lahko osmislimo tudi našo ugotovitev o podobnosti parov v vrlini duhovnost. Razmišljali smo tudi o razlogih, da je vrlina vodenje pomembna pri zaznavanju zadovoljstva z življenjem. Glede na postavke, ki omenjajo sposobnost obravnavanja vseh ljudi enako, ugotavljamo, da postavke vključujejo tudi spoštovanje do drugih ne glede na njihovo

mnenje, empatijo, skrb za to, da se drugi počutijo dobro, kar pa verjetno pripomore k bolj kakovostni komunikaciji in s tem boljšim odnosom.

Tudi analiza povezanosti med podobnostjo oz. različnostjo partnerjev v izraženosti vrlin in zadovoljstvom z življenjem je pokazala nepričakovane rezultate. Predvidevali smo, da bodo bolj podobni partnerji bolj zadovoljni z življenjem, saj naj bi podobnost med partnerjema prispevala k višjemu zadovoljstvu s partnerskim odnosom (Bleske-Rechek idr., 2009), to pa bi se lahko odražalo tudi v višjem zadovoljstvu z življenjem (Heller idr. 2004). Vendar pa se je izkazala za pomembno le podobnost med partnerjema v izraženosti dveh vrlin: pari, ki so si bili bolj podobni v vrlinah poguma in ljubezni do učenja, so poročali o višjem zadovoljstvu z življenjem. Podobnost med partnerjema v izraženosti vrline ljubezen do učenja lahko ponovno razložimo na podlagi značilnosti vzorca, v katerem prevladujejo študenti, saj sta učenje in študij ena ključnih dejavnosti v njihovem trenutnem razvojnem obdobju. Podobnost v izraženosti vrlini poguma med partnerjema pa lahko prispeva k zadovoljstvu obeh z življenjem v smislu udejstvovanja v prostočasnih aktivnostih, ki zahtevajo več ali manj tveganja, novosti, zagovarjanja lastnih stališč – bolj kot sta si partnerja podobna v tej vrlini, lažje morda izbereta skupne aktivnosti, ki obema ustrezajo.

V prihodnje bi bilo smiselno razširiti raziskavo, tako da bi v vzorec zajeli različne starostne skupine ter s tem pridobili vpogled v vrline v partnerskem odnosu v različnih razvojnih obdobjih. Z uporabo vprašalnika o zadovoljstvu s partnerskim odnosom pa bi lahko podrobneje osvetlili odnos med vrlinami in partnerskim odnosom, saj je očitno konstrukt zadovoljstva z življenjem preveč oddaljen od samega koncepta vrlin v partnerskem odnosu.

Reference

- Bleske-Rechek, A., Remiker, A. W. in Baker, J. P. (2009). Similar from the start: Assortment in young adult dating couples and its link to relationship stability over time. *Individual Differences Research*, 7(3), 142–158.
- Caspi, A., Herbener, E. S. in Ozer, D. J. (1992). Shared experiences and the similarity of personalities: A longitudinal study of married couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(2), 281–291.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen in R. J. in Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71–75.
- Ferragut, M., Blanca, M. J. in Ortiz-Tallo, M. (2014). Psychological virtues during adolescence: A longitudinal study of gender differences. *European Journal of Developmental Psychology*, 11(5), 521–531.
- Gradišek, P. (2012). Character strengths and life satisfaction of Slovenian in-service and pre-service Teachers. *CEPS Journal*, 2(3), 167–180.
- Gradišek, P. (2014). *Vrline učiteljev, vodenje razreda in zadovoljstvo pri pouku: perspektiva učiteljev in učencev* (doktorska disertacija). Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

- Heller, D., Watson, D. in Ilies, R. (2004). The role of person vs. situation in life satisfaction: A critical examination. *Psychological Bulletin*, 130, 574–600.
- Klohnen, E. C. in Mendelsohn, G. A. (1998). Partner selection for personality characteristics: A couple-centered approach. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24(3), 268–278.
- Littman-Ovadia, H. in Lavy, S. (2012). Character strengths in Israel: Hebrew adaptation of the VIA inventory of strengths. *European Journal of Psychological Assessment*, 28(1), 41–50.
- Littman-Ovadia, H. (2015). Short form of the VIA Survey: Construction of scales and preliminary tests of reliability and validity. *International Journal of Humanities Social Sciences and Education*, 2(4), 229–237.
- McGrath, R. E. (2015). Integrating psychological and cultural perspectives on virtue: The hierarchical structure of character strengths. *The Journal of Positive Psychology*, 15(5), 407–424.
- Park, N., Peterson, C. in Seligman, M. E. P. (2004). Strengths of character and well-being. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23(5), 603–619.
- Peterson, C. in Seligman, M. E. P. (2004). *Character strengths and virtues: A classification and handbook*. New York: Oxford University Press, Washington, DC: American Psychological Association.
- Proctor, C., Maltby, J. in Linley, P. A. (2011). Strengths use as a predictor of well-being and health-related quality of life. *Journal of Happiness Studies*, 12(1), 153–169.
- Ruch, W., Proyer, R. T., Harzer, C., Park, N., Peterson, C. in Seligman, M. E. P. (2010). Adaptation and validation of the German version and the development of a peer-rating form. *Journal of Individual Differences*, 31(3), 138–149.
- VIA Institute on Character research (2018). VIA Assessments Psychometrics (2018). Dostopno na <https://www.viacharacter.org/www/VIA-Assessments-Psychometrics> (uporabljeno 9. 2. 2018)
- Zupančič, M. (2011). Razvojno obdobje prehoda v odraslost – temeljne značilnosti. V M. Puklek Levpušček in M. Zupančič (ur), *Študenti na prehodu v odraslost* (str. 9–38). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Prispelo/Received: 15. 4. 2018

Sprejeto/Accepted: 14. 9. 2018